

Učiteljski pokret

Delo in uspehi hrvatskih pokretašev

Dočim tvori pri nas učiteljski pokret poseben odsek naše sekcije, je pokret hrvatskih tovarišev organiziran v lastni organizaciji, kulturni zadrugi »Ivan Filipović«. Delo in prizadevanja hrvatskih tovarišev pa se od našega v ničemer ne razlikuje. Tudi njim je glavni cilj ekonomsko, socialno, kulturno in mladinoslovno raziskavanje podeželja. Od rezultatov tega raziskavanja si obetajo istih uspehov, kot mi.

Ko je lansko poletje precejšnje število najaktivnejših hrvatskih pokretašev preživelo počitnice v Slovenskih Konjicah, so v tem času sestavili obširno anketno polo. Na podlagi te pole naj bi hrvatski učitelji dobila preštudirali razmere na hrvatskem podeželju. V zadrugi »Ivan Filipović« je organiziranih kakih 120 članov, ki so se vsi z vneto lotili posla. Uspeh ankete je bil predvsem v tem, da so na anketi pričeli delati tudi taki, ki niso vključeni v omenjeni zadrugi. Na ta način je zadruga aktivizirala velik krog učiteljskega, ki do tedaj ni kazal mnogo zanimanja za tovrstno delo.

Med izvrševanjem ankete pa so se pokazali nekateri rezultati povsem tehničnega značaja, ki z ozirom na sličnost dela zanimajo tudi nas. Zadruga je za dovršitev ankete določila božične počitnice. Za časa teh počitnic naj bi se namreč na posebnem tečaju podrobneje obdelali rezultati ankete. Na tečaju, ki se je spričo skrajšanih počitnic vršil predčasno, se je izkazalo, da je bil čas za dovršitev ankete nekoliko prekratko odmerjen. Od 300 razposlanih anketnih pol je bilo 50 izpoljenih. Vodstvo zadruga, ki naj bi izvršilo končno redakcijo anketnega materiala, zaradi tega in zaradi skrajšanih počitnic tudi ni moglo sestaviti referata v zamišljenem obsegu. Omejiti se je moralo na referat, ki je obdelal anketo iz varaždinskega sreza. Zato anketa ni pokazala prave slike. Na tečaju zbrani pokretaši so iz navedenih razlogov sklenili podaljšati anketo do konca šolskega leta.

V nadaljnji debati so tečajniki ugotovili, da posameznik težko sam točno izvrši anketo. Med delom namreč naletijo na vprašanja, ki jih sam ne more rešiti. Potrebna so mu pojasnila in nasveti. Če jih ne dobi, izgubi na

volji in elanu ter delo zanemari. Zato je vodstvo zadruga imenovalo aktivnejše člane za poverjenike. Njih naloga je združiti več delavcev na terenu, jim dajati navodila ter vzdrževati stalno zvezo med njimi in vodstvom zadruga. Sistem poverjeništev se je dobro obnesel in od tedaj delo na anketi hitreje in lepše napreduje. Verjetno je, da bo anketa ob koncu šolskega leta dala one rezultate, ki jih hrvatski pokretaši žele.

Poleg vsega tega dela ima zadruga »Ivan Filipović« v svojem programu tudi izdajanje knjig za učiteljstvo in mladino. Do sedaj je zadruga izdala knjigo »Učiteljstvo in narode«, v kateri je »Tovariš« že poročal, in mladinsko slikanico »Mirko in Marko«. Oče tovrstne mladinske literature je naš Ribičič in kakor taki prispevki izpod njegovega peresa vžigajo v »Našem rodu«, tako je knjižica »Mirko in Marko« vžigala na Hrvatskem. Zadruga je izdala knjigo v 5000 izvodi in je bila naklada takoj razprodana. Besedilo je napisal Branko Sučević, slike je prispeval Oton Postružnik. Zgodba pripoveduje doživljanje dveh dečkov, ki sta bežala od doma, prehodila vse hrvatske pokrajine in se končno vrnila domov. V vsebino je spretno in neprisiljeno vpletena propaganda za združništvo. Nekoliko manj so se posrečile ilustracije, ker slikar gotovo še nima v tem načinu ilustriranja take prakse, kakor jo kaže n. pr. O. Gaspari. Cena knjižice je neverjetno nizka: za mesto pet, za podeželje dva dinarja. Opošumljena po uspehu, bo zadruga izdala drugo izdajo Mirka in Marka. Knjižica bi dobro služila pri pouku srbohrvaščine tudi marsikateremu slovenskemu učitelju.

Iz navedenega je razvidno, da so si naložili hrvatski pokretaši celo nekatere pionirske naloge, ki so pri nas že rešene (Mladinska matica). Želimo jim, da bi njihovi napori želi čim več in čim lepše uspehe. O. H.

Naša anketa

Vsi oni, ki še niso odposlali anketnih pol, naj jih nemudoma odpošljejo!

Pavel Prodornik:

„Prosveta“, Haloze in mi

(Naše sodobne narodno-obrambne naloge.)

II.

Ptuj, izhodišče nemške ekspanzivnosti.

Iz Ptujja gre stremljenje ptujskih Nemcev tudi na vso okolico, posebno na Haloze. Ptujski okraj ne spada v obmejni zaščitni pas. Zato stremi nemška narodnostna politika za tem, da pokupi čim več naših propadajočih posestev in obvaruje svoje pred propadom.

Ptujski »Vorschubverein« daje proti vknjižbi na posestvo večja posojila, posebno z davki obremenjenim in zadolženim malim haloškim posestnikom, ki postanejo tako še bolj gospodarsko odvisni.*

Z ozirom na tesni prostor moramo, žal, opustiti vse statistične tabele, s katerimi bi lahko dokazali, da so narodnostne, družabne, gospodarske, prosvetne in higienske razmere v Halozah mnogo slabše kot n. pr. v Slovenskih goricah, ki so bližje državni meji.

* Sicer se pa tudi v tako zvanem zaščitnem pasu večkrat dogaja, da inozemski Nemci kupujejo slovenska posestva na ime kakega našega državljanca.

Haložan je ali gospodarsko odvisen mali posestnik ali pa popolnoma osiromašen viničar, ki je radi pomanjkanja lastne zemlje prisiljen delati pri večinoma tujerodnem posestniku za najslabšo dnevnicno (5—10 din). Njegova največja skrb je, da preživi družino in sebe čez zimo brez prevelikega pomanjkanja, lakote in stradanja, ki že od nekdanj strahujejo Haloze.

Mali posestnik — domačin je stalno v obupno nevdzdržnem stanju. Tudi on je vedno v pomanjkanju in stiski, ki jo drugi spretno izkoriščajo. Vinograd mu propada, ker nima denarja za njuno vzdrževanje. Pri prodaji vina težko konkurira sortiriranemu vinu nemškega sosedu, ki ima več zvez in trgovskega smisla. Zato prodaja domačin svoje mešano vino pod ceno. Da pride do denarja, jemlje kredit pod najslabšimi pogoji, ali pa prodaja vse, kar se da prodati — nazadnje tudi zemljo.

Naše Haloze — kolonija tujec.

Tako prehajajo najlepša zemljišča in najboljši vinogradi iz rok domačinov v last

tujcev — inozemcev ali večinoma tujerodnih nemških mešanov. V katastralni občini Gorca (Podlehnik) ima 54 domačih posestnikov le eno tretjino vsega zemljišča (30,7 % = 189,83 ha) ter pride na domačega posestnika povprečno 3,51 ha slabe zemlje, dočim ima 101 tujec dve tretjini celokupnega zemljišča (66 % = 407,16 ha), tako da pride na tujega posestnika povprečno 4,03 ha boljše zemlje.

Te številke povedo dovolj jasno, da so Haloze, z vso že znano bedo in izkoriščanjem domačinov, v rokah imperialistično orientiranih Nemcev. Še slabše je z vinogradi, glavno pridobitno panogo Haloz.

V isti občini ima 36 domačih vinogradnikov le eno sedmino vseh vinogradov (14,1 % = 9,22 ha) ter pride na domačega posestnika povprečno 0,25 ha slabega vinograda, dočim ima 55 tujcev šest sedmin vseh vinogradov (85,9 % = 56,13 ha), tako da pride na tujega vinogradnika povprečno 1,02 ha najboljših vinogradov. Od tega imajo štiri inozemski posestniki več kot eno desetino vse zemlje (10,1 % = 62,62 ha) in dva inozemska vinogradnika tudi več kot eno desetino vseh vinogradov (10,5 % = 6,81 ha).

Isti proces tudi lahko opazimo v petih vinorodnih haloških katastralnih občinah politične občine St. Vid nižje Ptujja. (Opozorjamo na tozadevno dr. Fr. Zgečevu obširno in temeljito razpravo o Halozah v III. in IV. letniku »Sodobnosti«. To tem bolj, ker nakazuje še neraziskane probleme naših Haloz, kojih rešitev je naša bodoča naloga.)

Vse Haloze bolehalo na razmerju med slovenskim viničarjem in nemškim vinogradnikom, med izkoriščanim delojemalcem in izkoriščujočim delodajalcem, med slovenskim tlačanom in nemško gospodo.

Ničesar nimamo proti Nemcem.

Imamo pa pravico, opozarjati in braniti se pred tujimi osvajači. Še drug primer, kako so ti osvajači podjetni.

V sezoni se vračajo tujerodni posestniki iz inozemstva in iz mest v svoje razkošne vile sredi haloških gor. Z njimi prihajajo gostje — tuji. Ob lepih sončnih dneh drvijo ogromni, okraščeni inozemski avtobusi skozi Ptuj v Haloze. V belih taboriščih, odmaknjenih od obljubljenih in prometnih točk, vihrajo zastave s simbolom novonemške miselnosti in done rezka povelja poleg ofenzivnih vojaških pesmi.

Splošne vesti

RAZPIS

Učiteljski dom Vit. kralja Zedinitelja v Ljubljani razpisuje mesto upravnika. Zaprostiti morejo samo upokojeni učitelji, poročeni, ki so večji vodstva gospodarstva in gospodinjstva, zdravi in čili.

Prošnje je vložiti do 28. februarja 1938. na Učiteljski dom v Ljubljani, Zibertova ulica št. 27, kjer se dobi tudi vse podrobne informacije vsak dan od 9. do 11. ure dop.

Načelstvo U. d.

— Za učiteljstvo zanimiva razprava se je te dni vršila pred okrožnim sodiščem v Mariboru. V Marenbergu so po premetitvi šol. upravitelja Mirka Lešnika prišli v občino in v kraj. šol. odbor njegovi nasprotniki. Šolska občina v Marenbergu je po premetitvi šol. upravitelja Mirka Lešnika vložila proti njemu tožbo za odkodnino v znesku 1200 din za stanovanje, v katerem je imel svoje

Tukaj se — ob primerni propagandni literaturi in pod vodstvom akademikov — ptujška nemška mladina poglablja v napadalno velenemško ideologijo. Kakšna je ta ideologija? Kakšno je njeno stališče do nas Slovencev, oz. Slovanov sploh? Predstavniki te ideologije so v svojih delih dali o tem vprašanju sledeče izjave:

»Slovenci so manjvredno alpsko ljudstvo, ki je brez vsake lastne vrednosti, kljub vsej germanizaciji ostalo v bistvu babjeverno in hlapčevsko.«

»Slovani niso do danes dali niti enega pomembnega kulturnega dela, njih nesnažnost, podložništvo in nezvestoba ter divjaštvo so lastnosti, podedovane po Mongolih.«

»Slovani so zgodovinski gnoj. Nemcem je odvratna vsa ta mešanica ljudstev: Čehov, Poljakov, Srbov in Hrvatov. Moramo si biti na jasnem, da si izgubljenih ozemelj ne bomo pridobili s svečanimi pozivi? Boga ali s pobožnimi željami... z govoričenjem parlamentarnih gobcev... radi ognjeviti protestov... temveč z oboroženo silo... z ostrim mečem, s krvavim bojem.«

»Ne pozabite, da ste vi Nemci najslabše ljudstvo tega sveta, najplemenitejši zastopniki arijske rase, ki jo je vsemogočni Bog določil za vladanje tega sveta.«

Z neverjetno žilavostjo, vedno in ob vsaki priliki, ne strašče se nobenih denarnih žrtv, prodira ta miselnost po vseh deželah Evrope. Tudi k nam. »Jutro«, št. 26., z dne 1. februarja 1938. piše:

»Velikopotezna nemška propaganda. Kakor poročajo nemški listi, je v nedeljo, na dan pete obletnice prevzema oblasti v Nemčiji po narodnih socialistih, odpotovalo v inozemstvo nad 700 članov narodno socialistične stranke, da spregovore o pomenu te obletnice v krogu inozemskih nemških kolonij v vseh državah sveta.«

Sredi Haloz, ob opazovanju gospodarskih, družabnih in higienskih razmer, ob kulturni zaostalosti našega sproletariziranega viničarja, pač lahko najdejo preroki velenemškega evangelija mnogo nazornih primerov za potrditev gornjih citatov.

Nihče, tudi mi, pa se ne vprašuje dovolj resno po vzrokih teh razmer. »Naša naloga je, odkrivati prave vzroke bede. Ko bomo spoznali vzroke, se mora najti tudi izhod iz nje.« (Fr. Zgeč: »Haloze«.)

pohištvo od razrešitve do prejema predujma na selitvene stroške. Prvostopno sodišče je tožbeni zahtevk zavrnilo, istotako je okrožno sodišče zavrnilo priziv šol. občine proti sodbi I. instance ter se postavilo na stališče, da se sme učitelj, ki je navezan na svojo plačo, pri selitvi držati določila, da mu pritiče predujem na selitvene stroške ter da prepozna izselitev ni njegova krivda, dokler brez lastne krivde ne dobi predujma na selitvene stroške. Zadeva je s tem končnoveljavno rešena ter mora plačati šol. občina pravdne stroške obeh instanc.

— Upraviteljstva šol in učiteljstvo opozarjamo na letak za glasbeno edicijo »Materinski dan«, ki je priložen današnji številki »Učiteljskega tovariša«.

— Večkrat bi rabili kako primerno darilo, a ga ne zmorete, ker še nimate tekočega računa, da bi mesečno pošiljali manjše zneske. Prijavite se Učiteljski tiskarni ali poverjeniku vašega društva.

Naročajte glasbeno edicijo „MATERINSKI DAN“

Saša Ličin:

„Oglas“

»Zbogom!« je izzvenel v šolski veži z onim trdim nemškim naglasom, ki človeka zaboli. Otroci so se razsuli na vse strani s trdnim vero, da jim do drugega dne učiteljica ne pride več do živga.

Vrnila se je v šolsko sobo, odprla na stečaj okna in sedla za mizo. Dolge, s tankimi modrimi žilicami napete roke je stegnila predse, kot bi s silo odpravila od sebe neko breme, ne breme, bol, ki se ji zajeda v dušo. Misli pa so predle pajčevino spominov, toplih, bežnih, kot v pravljici: »Bilo je nekoč...«

Tu sem je prišla pred osmimi leti. Tisti prepad med katedrom in klopi je prebredla z lahkoto, z le njej prirojeno ljubeznijo do teh malih in najmanjših. Bilo ji je toplo v srcu, ko so najmlajši lovili njeno krilo: »Gospodična, prosim...« Te oči je poznala! V dnu duše jim čitala, spoznavala — a nikdar sodila. Ko je spremljala sedaj Zadolec, potem Gorjane, je vstopala v hiše. Tu ni bilo zračeno, tam ni bilo ribano. Nekje so gneči kruh. Zraven je sedel mali na svoji posodici. Povsod zanemarjenost, več zanemarjenosti kot bede. Njo je bolelo.

Preko tistih malih, ki so jo spremljali na vseh potéh, je zbrala počasi one večje dekline, ki hočejo biti že samostojne in le nerade poslušajo tuj nasvet. Te so jo zvečer, ko se je dan boril z nočjo, poslušale, prikrmavale, vpraševale boječe in led se je jel taliti kot v mladi pomladi.

Ni bilo dolgo, ko so bile krušne mize pogrnjene z belimi prtji, veže pometene in lese popravljene. Ko je šla učiteljica tedaj skozi vas, so jo izza čistih oken nozdravljali nageljni in rožmarin: »Hvala Ti! Hvala! sicer bi tudi mi pomrli.« Njene oči pa so bile otro-

ško odprte: »To je moje delo, hvala vam, dekleta!«

Preko teh deklet, ki so se v šoli učile kuhati, prati, šivati, voditi knjige za gospodinje, preko teh deklet, ki bodo kmalu postale mlade matere, prežete s toplo ljubeznijo do dela, reda in snage, so začeli hoditi oni težki vaški — kanoni. A le neradi. Se tam na vrto, ki je bil poln aster in gladijov, so bili neodložni, a sila jih je gnala dalje: »Prosim, gospodična, tole imam od sodišča, pa ne znam državnega jezika. Prosim...« A ona je bila vesela. Raztolmačila mu je zadevo, svetlovala in končno napisala še odgovor. »Kaj sem pa dolžan za papir, gospodična?« Moj Bog, saj papir je vendar šolski. »Zbogom, oče, še kaj pridiš!«

Potem so prišli. Prvi s prošnjo za gasilec. Podpore bi rabili. Drugi za Pašniško in gozdarsko zadrugo, novo napajališče v vasi je nujno potrebno. Tretji za odpis davka. Četrta s pismom od konzulata. Peti, Sesti...

Nato je zbolela ženica v koči na koncu vasi. Vsa stara in izžeta je umirala zapuščena in vdana v svojo usodo. Njeni rodni so se nekje v Ameriki vozili z avtom. Celo sliko so ji poslali, ki je pa ni mogla ozdraviti. Hirala je dalje in stradala. Vse to so ji povedala dekleta zvečer v njeni sobi pri krpanju perila. Drugi dan je šla tja v koč. Nepovabljena. Dve spremljevalki je imela s seboj. Vso sobo so prezračile; kurile, snažile, kuhale, dale ji topllega prigrizka in kozarec močnega vina.

Čez teden dni jo je našla učiteljica že sedečo pred kočjo na klopi. Njene ugašajoče oči so se zahvaljevale brez besedi. Učiteljica je prišla ponujeno roko in sama ni vedla, kdaj ji je starka dihnila na roko hvaležen poljub. Učiteljico je spekle nekaj v duši, nekaj bi morala govoriti, zato je prišla staro glavo in jo mehko prižela na svoja prsa. Bilo je tako toplo.

Potem je nekje pri ljubljanski firmi sprosil voziček za hromo deco. Z njim se je vozil vaški ubogi Viktor. Pet let star. Ko se je prvič peljal, sedeč na vozičku in z rokami poganjajoč kolesa, so mu lica žarela kot ogenj. Nič več ni bil navezan samo na domačo sobo s svojimi hromimi nogami. Če je srečal učiteljico v vasi, je pozdravljala glasno: »Dobro dan, gospodična!« Pognal je voziček nekaj metrov dalje, obstal in zopet pozdravljala, ko ga je prehitela. Saj revež še ni znal dosti govoriti. V njej pa se je razširjalo nekaj toplaga, kar jo je bodrilo v delu. Sklonila se je in šla z lahko roko skozi dečkove lase: »No, hvala je Viktor?«

»O, hvala, hvala!« Zopet se je pognal dalje s svojim vozičkom.

Ko je prišel voziček, je imela ves mesec skrbi. Nekaj je sprosil pri oblasti, nekaj od društev, nekaj pa od boljših kmetov, ki ji niso mogli odreči podpore. Vsa mladina je bila obdarovana ob prižiganem božičnem drevescu. Starši otrok so zadovoljno kimali in voščili praznike. »Njej pa se je po vsem telesu pretakalo nekaj toplaga prav do konca prstov. Bila jo je sama dobrota in ljubezen. Zadnja je šla iz šole ona stara ženica iz koč kraj vasi in govorila sama zase:

»Aber so ein liebes Fräulein!«

»Bilo je nekoč, se pričenjajo pravljice.

Potem se je vse spremenilo: ves pouk se je moral vršiti izključno v slovensčini. Ze prvi dan po čisto slovenskem pouku je vedela vsa vas, da gospodična noče govoriti več po naše. Začeli so se križi in težave. Otroci, prej vsi njeni, so se polagoma odtujili; starši so jih ščevali proti šoli in učiteljici. V šoli so sedeli topo, odgovarjali prita-jeno, življenje je bežalo iz šole. V temnih večerih pa so zlikovci risali na vežna vrata hitlerjanski kljukasti križ. Počasi so izostala dekleta od skupnih večerov, saj jo itak ne razumejo. Nočejo več razumeti!

Nato so ji v vasi odpovedali mleko. Nikjer ni bilo več jajec naprodaj, medtem ko jih je prej nešteto razdelila med kajzarje in bolne. Počasi je postala od vsega odrezana.

Do mesta je pet in dvajset kilometrov. Tam bi saj lahko komu potožila krivico, ki se ji dela. Saj ona ni ukinila nemškega oddelka. Tu bi lahko govorila le z župnikom, ki je prišel vsako soboto v šolo. Pa je bila že taka, da je z Bogom opravila vse sama, brez posredovanja! Bog je neskončna Ljubezen, in njo je bila zgolj ljubezen, ljubezen do bednih, bolnih, lačnih, bosih...

Sedaj se vrata pred njo zapirajo. Otroci beže za hiše. Niti hrane ne dobi več v vasi. Od vsega je odrezana. Skozi vas pride le orožniška patrula, finančni stražnik in eskukutor iz mesta. Ti jo srečujejo, delajo opazke in se smeje. V dušo ji nihče ne pogleda. Nihče ne vidi krivice, ki jo dela to ljudstvo nad njo. Nihče ne vidi, da traja to bedno življenje že tri leta. Je to še življenje? Ko bi imela človeka, da bi pregnal to monotonost, ki tre dušo, da bi imela človeka, ki bi mu potožila z besedo in mogla prenesti vso svojo milino in ljubezn na sočloveka, ki bi jo razumel.

Leta beže in njeni lasje dobe bele niti. Ona postaja trudna. Vas se zapira pred njo. Njena duša se hoče razliti, hoče se sprostiti teh spon...

Mirno je sedela za mizo, zganila roke in pisala: »Uredništvu N. N. v Ljubljani.«

Da, ona išče človeka... Od vsega drugega je odrezana...

Saj smo pri nas navajeni, da pademo po bednih, zapuščenih. Le kamenjajte! Drugi nas itak premo! — Samo tisti, ki so brez greha, naj pobirajo prvi kamenje.

— Da ne nastanejo nepravilne in zadržki za napredovanje, naročite vse potrebne tiskovine skupaj za celo leto. S tem si prihranite čas in nepotrebno večkratno naročanje. Šolski upravitelji naj si v ta namen že v začetku leta sestavijo pregled vseh napredovanj, da bodo naročili zadostno število tiskovin.

† Jerica Gnusova. V Dolu pri Hrastniku je umrla Jerica Gnusova, soproga bivšega podpredsednika naše sekcije in dolgoletnega borca za učiteljske pravice Antona Gnusa, šol. ravnatelja v pokoju. Naše iskreno sožalje.

— Tekoči račun lajša nakupovanje knjig, zvezkov in raznih pisarniških potrebščin za otroke. Omogoča popolnjevanje knjižnic, nabavo raznih strokovnih in modnih revij iz inozemstva. Veliko tovarišev in tovarišic se že poslužuje te ugodnosti. Vabimo še druge. Učiteljska tiskarna in njeni poverjeniki v srezih dajejo potrebna pojasnila.

Rangna lista

Popravki

Nagelšmid Josipina, učiteljica v Ptuj, je napredovala v VII. skupino 10. oktobra 1932. in ne 11. aprila 1934.

Bankovac Matilda, učiteljica v St. Ilju, je napredovala v IX. skupino 16. maja 1932. in in 11. aprila 1934.

Zamán Slavica, učiteljica v Cerkljah, je napredovala v VII. skupino 14. januarja 1937. in ne 1. septembra 1932. v VIII. skupino.

Kaj vse pišejo

o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— Velika nesreča v štrigovski šoli. Učenc 3. razreda višje nar. šole v Štrigovi Franc Lukovnjak se je med poukom po nesreči ustrelil v trebuh z orožjem, ki ga je sam izdelal. (Razni listi, 11. II.)

— Kam plovemo? Pod tem naslovom prinaša celjska »Nova doba« od 11. II. dopis iz Slovenj Gradca, ki vsebuje med drugim tudi sledeče vrste: Pretekli teden so ti 10 do 13-letni otroci pozdravili na cesti svojo učiteljico, ki si je »drznila« nositi sokolski znak, s petjem orlovske himne in s klici »Bog živi!« in »Mi smo Orli!« Vedli so se tako izzivalno, da je bila gđ. učiteljica prisiljena iz strahu pred dejanskim napadom iskati zatočišče v bližnji gostilni. — Drugi primer se je zgodil celo v šolskih prostorih. Pismo naša je prinesel g. učitelju »Domovina« in ko so šolski otroci videli ta list, so vpricho učitelja zagnali krik, da čita brezverske liste.

— Članek o našem šolstvu in brezposelni inteligenci prinaša list »1551«. V tem članku piše o analfabetizmu v naši državi in slika predvsem slabe razmere na srednjih šolah v Sloveniji. Omenja pomanjkanje profesorjev na srednjih šolah, ko je istočasno naraslo število brezposelnih proforsorskih kandidatov na 160. Članek se zaključuje sledeče: Toda stanje našega šolstva nam je živ in prepričevalen dokaz, kako napačno je dvigati kulturo zaostalih pokrajin na račun kulturno višje stoječega naroda.

Lozje Zupanc:

Žalostna sreča

O sreči je pisalo že mnogo ljudi. Nemara zato, ker jih je zmerom pustila v svetlem upanju, da se jim bo nekoč le dala ujeti. Čim večje je bilo upanje, bolj se je sreča umikala od njih in se oddaleč smejala njih praznemu početu in hrepenenju. Tako je bilo od nekada. Ljudje pa so bili in so še sanjači, kadar gre za srečo. Od nekada je so namakali peresa za srečo. Od nekada je so namakali peresa v črnilnike in hiteli praskati po papirju, da bi si pričarali srečo. Ampak sreča je kakor ženska: ošiljenih stvari nima rada — peresa še celo ne!

Z menoj ni nič drugače. S srečo prav za prav nikoli nisva bila posebna prijateljca. Da, takole bom storil, sem si že čisto mislil, kadar sem bil sreči čisto blizu, takšna si kakor trmasto dekle, nič več ne bom boječe jecljal ob tebi, nič več ne bom plah, pogumno te bom zgrabil za rokav in te povedel s seboj na dolgo, prašno cesto. Ampak to so bile samo sanje, porojene iz vročega razmišljanja. V resnici se mi je sreča še zmerom izmuznila in se s srebrnim smehom poslovila od mene. Srečno, sreča! sem si potlej mislil, ko sem gledal za njo, zdaj razumem, zakaj mi je pokojna babica še zaljubljenca zmerom naročala, naj dekletu nikoli igle in peresa ne dam, ker oba prinašata nesrečo.

Te besede mi prihajajo v misel, odkar se je v našo hišo vselila žalostna sreča. Res je, odkar so me prijateljci, ki skrbje za moje zdravje, tako rekoč na silo in proti moji volji nagnali iz vlažne in zatohle učilnice, v kateri je posedalo šestdeset mladih ljudi in polovica njih jetičnih in druga polovica njih gladnih, odkar so mi rekli, da sem potreben sonca in zraka, ker je sicer moje življenje ogroženo, odkar so mi torej pokazali vrata na cesto, imam časa na pretek, da lahko svobodno razmišljam, kolikšna je vendar ljubezen, ki mi jo dajejo prijatelji in kako pametno je na svetu vse urejeno... In kakor

Osebne zadeve

—i V VIII. položajno skupino so napredovali naslednji učitelji(ce): Burg B. Angela, učiteljica žen. roč. del v Mariboru; Varšek A. Ana v Planici; Skafar I. Ivan v Hotiču; Berce V. Vladimir v Trebelnem, Salomon A. Silvija v Mirni; Torkoš L. Julija v Hodošu; Venturini F. Oskar v Senovu; Nigolič A. Adela v Hajdini; Flegar I. Avgust v Robu; Florentini L. Amanda v Galiciji, Zupančič M. Rudolf v Črneči vasi; Bahovec A. Josipina v Trbovljah; Vozel J. Marija v Veliki Kostrivnici; Trobiš S. Draga v Starem Logu; Klun J. Franc v Zagorju; Hrovat A. Stanko v Konjicah; Volk F. Stanislav v Hrastniku; Tone J. Ivan v Kresnicah; Svajger V. Zora, Sv. Bolfenk v Slov. goricah; Primožič J. Ivan v Ljubnem; Marolt F. Antonija v Preserju; Kajč J. Vera, Sv. Jurij ob juž. žel.; Žener J. Marija v Mirni peči; Zavrtnik A. Elizabeta v Senkov turmu; Istenič M. Karolina v St. Vidu; Cebulj F. Darinka v Hinju; Baričič F. Julija v Kupšincu; Ferjan M. Milan v Remšniku; Zupan H. Ana v Vitanju, Dimitrijevič V. Ana v Slov. Bistrici; Mrovlje S. Lidvina v Slovenj Gradcu; Pahor M. Drago v Trbovljah; Pipan V. Justina v St. Ilju; Jordan I. Jožef v Guštanju; Vičar F. Vida v Polensaku; Vinkler F. Venčeslav v Blokah; Pizulin J. Ana na Blokah; Reven J. Jožefa v Skalah, Sila A. Milan v Prevaljah; Znuđerl B. Kristina v Rajhenburgu; Beranič J. Ana v Selu; Škarabot K. Marija v Marenbergu; Plavšak R. Marija v Trbovljah; Plavšak R. Franja, Trbovlje.

—i V IX. položajno skupino so napredovali naslednji učitelji(ce): Mivšek J. Jožef v Belih Vodah; Šiftar S. Janez v Brezovici; Kus I. Bogoljub v St. Rupertu; Strnad G. Rudolf v Podeređu; Miklavc I. Ivana, uč. žen. roč. del v Črnomlju.

—i Proti monopolu tiska po državni tiskarni prinaša »Trgovski list« od 11. II. zanimiv članek z naslovom: Zadoosti državnega kapitalizma. Z državnimi podjetji in monopoli se ne sme škodovati zasebnemu podjetništvu. Končuje se ta članek s sledečo ugotovitvijo. Država bodi upravitelj skupnih koristi vseh državljanov in zaščitnik zakonov, ne pa podjetnik in brezobziren konkurent že obstoječim podjetjem in uničevalec svojih najboljših davkoplačevalcev.

—i O semestralnih počitnicah piše »Gorenjec« od 12. II. in pravi med drugim: Konec prvega polletja naj bi se uredil tako, da bi bil kak prost dan v zvezi s Svečnico. Da ne bi bilo izgube, naj bi se sv. Sava in Strossmayer proslavila skupno. Vse šole naj imajo enak odmor. Če je kak zavod večji, mu ni treba večjih odmorov, ker ima tudi več ljudi za delo. — Sploh pa naj se take stvari enkrat uredijo za stalno, kakor smo bili od nekada vajeni.

—i Izdatki za šolstvo v banovinskem proračunu. Proračun prosvetnega oddelka ne izkazuje znatnih izprememb. Največji del proračuna prosvetnega oddelka odpade na vzdrževanje ljudskih šol, in sicer 8.424.000 din za stanarino učiteljev, kurivo učiteljem na kmetih, katehetske nagrade, plače in dneve za šolsko služabništvo, nadalje 8.070.000 din za stroške vzdrževanja ljudskih šol; najemnine za šolska poslopja, razsvetljava in kurja-

da se nebesa sama radujejo moje prostosti in zaukazanege brezdelja, mi letošnje zimo dajejo sonca, ki se pripeto na modro, nizko nebo sleherni dan smeji ter me vabi v gozd, kjer se prvi ptički že poizkušajo v petju. Hvaležen sem soncu, ki je pametnejše od ljudi in jim ne zameri, da se z zlobo v očeh in z zavistjo v mrzlih srečih, obliži z njegovo lučjo sprehajajo po cestah. Hvaležen sem nebesom za ta dar, ki mi edini še daje konček toplote v teh čudnih dneh, ko je sreča odbežala od mene. Dobrota in ljubezen sta izginili s tega sveta, sonce je vedarje še ostalo. Sonce, ki se mi skozi motne šipe smeje v sobo. Rad bi šel za njim, na cesto in v gozd med ptice, pa ne grem. Ves trepečem in se bojim ob sončnih jutrih oditi iz sobe. Zakaj prav ob jutrih je žalostna sreča najglasnejša, takrat drhti zdolaj, pod mojo sobo njen drobnji jok, ki me reže v mozeg, če ga zaslišim. Ne, tega ne prenesem, navajen sem trpeti, zateglega joka žalostne sreče pa ne morem slišati. Zato raje ostanem v svoji sobi, ujet med štiri stene, po katerih se preliva sončna luč.

Moj gospodar je mlad trgovec. Mlad človek je zmerom v nekakšnem pričakovanju, zmerom si misli, da je sreča njemu najbližja. Lansko pomlad sva čisto skupaj posedala na klopci pred hišo in govorila o sreči. Oči so mu gorele v svetlem ognju, ko mi je zaupal: »Veš, prijatelj, moje dekle mi je pisalo drobno pismo. Vidiš, to je sreča...«

»Da, sreča,« sem pritrtil.

On pa je govoril dalje, kakor da trga besede iz vročega srca:

»Učiteljica je. Sto kilometrov je med nama. Jaz sem tu, sam, vendar v mislih zmerom pri njej. Ona je sama v hribovski vasi, majhna je njena sobica, toda veliko upanja in mnogo sonca je v njej. Zdaj je na naši šoli že leto dni prazno mesto za učiteljico. Včeraj mi je pisala, da je oddala prošnjo za to mesto. Če jo bodo premetili v našo vas,

za izpopolnjevanje knjižnic, pisarniške potrebšchine itd. Poleg tega se nahaja v banovinskem proračunu še postavka podpor ljudskim šolam in skupnem znesku enega milijona 290.000 din, od tega za zidanje in prezidavanje šolskih poslopj 900.000 din. To so velika bremena, ki so bila prej večinoma na ramenih šolskih občin. (»Slovenec«, 11. II.)

—i Oprostilno rzsodbo predsednika sekcije, Metoda Kumlja, registrira tudi »Naš glas« od 15. februarja.

—i Denar za šolo ali za Prosvetni dom? Zgodba o lepi zapuščini v Stranica. Pod tem naslovom priobčuje »Jutro« od 16. februarja članek, v katerem piše o zapuščini, 75.000 din, namenjeni za šolo, ki jo hočejo porabiti za zidanje Prosvetnega doma. O isti zadevi piše tudi celjska »Nova doba« od 11. februarja.

Raznovrstna poljska, zelenjadna in cvetlična semena, hrano in zdravila za ptice dobite po najugodnejših cenah in v najboljši kakovosti pri tvrdki

M. BERDAJS, prej Jos. Urbanič, Ljubljana, Miklošičeva cesta 8, Maribor, Vetrinjska ulica 30.

—i Legitimacije za polovično vozino po železnici še danes ni prejelo učiteljstvo nekakega okraja v naši banovini, čeprav so bile slike in takse oddane že pred pol leta okrajnemu prosvetnemu oddelku. Uradnik, ki je slike in denar sprejemal, jih še danes ni poslal na direkcijo železnice. Izgovor, da še ni vse učiteljstvo poslalo slik in da čaka na zamudnike, ne drži, zakaj jih je pa nekaj lahko poslal! Smo že sredi februarja brez legitimacij tudi tisti, ki smo pravočasno vložili vse potrebno. Kaj pa, če je v ozadju kaj drugega? smo mnenja, da uradnik, ki je bil kdaj zaradi poneverbe prestavljen iz šole na kako višje mesto, ne sme več sprejemati denarja v varstvo. Zahtevamo takoj legitimacije, za krivca pa kazen! — Prizadeti. (»Slovenec«, 10. II.)

—i Smisel za učiteljske zahteve. Novi list »Edinost«, ki je začel izhajati v Mariboru, 12. II. priobčuje daljši članek z naslovom »Dajte učiteljstvu, kar upravičeno terjate«. V članku se zavzema pisec za učiteljsko stalnost in namestitve brezposelnih ter pravi med drugim: Po položaju, kakršen vlada v slovenskem osnovnem šolstvu, je treba reči, da so zahteve, ki jih terja učiteljski stan, zahteve nas vseh... Učiteljstvo ni osamljen in za plotovi izoliran stan, temveč je bolj kakor kdor kolj tesno povezan z narodom in njegovo usodo. Zato pač ne moremo biti veseli in navdušeni nad gladnim, prezebajočim in gospodarsko propadajočim učiteljem in brezposelnim učiteljskim naraščanjem... Če učiteljske stanovske organizacije terjajo na svojih sestankih stalnost učiteljske službe, je treba to zahtevo razumeti in jo podpreti... Napačno pa bi bilo, če bi v svoji malodušnosti prekrizali roke in pustili učitelja osamljenega ter ga ne podprli.

—i Proti plačevanju dijaških knjižic odnoso izkazov o šolskem napredku po učencih piše Mariborski »Večernik« od 10. II. in pravi med drugim: »Po zakonu o nar. šolah, člen 2., je pouk v narodnih šolah obvezen, po čl. 4. pa brezplačen in po čl. 63. se napredek oceni dvakrat v letu, torej tudi zakon predpisuje brezplačno izdajo ocene učenecv narodne šole, za kritje ocenjevalnih listin pa bi morali oskrbeti kritje šolski proračuni, v katerih pa baje za to ni kritja.

se bova takoj poročila. Ah, če bi se zgodilo, da bi dobila to mesto,« je vzdihnil, »to bi bila moja in njena največja sreča.«

»Zares, sreča,« sem vzdihnil tudi jaz. Dnevi so polzeli mimo naju, midva pa sva še zmerom posedala sleherni dan za kakšno urico pred hišo. Oba v mislih na srečo, ki sta jo trgovec in njegovo dekle zama pričakovala.

Potlej je nekake dne ves bled prisedel k meni in razgrnil predme časopis. Čital sem naslov, napisan z velikimi, črnimi črkami:

celibat učiteljic.

»Kaj sedaj?« je s komaj slišnim glasom izdaval.

»Da, kaj sedaj?« sem ponovil kakor uklet. »Tu pišejo, da bo po nekaj mesecih vsaka učiteljica izgubila službo, če se bo poročila z neučiteljem,« sem dejal, kakor da hočem priti to, kar je že sam vedel. »Nekaj mesecev imaš časa. Odločiti se boš moral za svojo srečo.«

Moj gospodar je mlad trgovec. In naša vas je majhna. Tako je pač z njim, da iztrži mesečno nekaj stotakov: za življenje premalo, za smrt preveč. Če bi njegovo dekle izgubilo službo — potlej zbogom sreča in življenje!

Tako sem mislil jaz. On pa je skočil pokonci in iz prsi se mu je izvil trepetajoč vzklík:

»Ne, za to srečo se jim ne dam ogoljufati!«

Še tisti mesec sta se poročila.

Po poroki je mlada trgovčeva žena odšla nazaj v svojo vas. Od tihih večerih, ko so zunaj po trtjih vabili črčki z drhtečo pesmico svoje samice, ko so na vasi peli fantje v zvezdnato noč, takrat je ona jokala v dolgočasju. Vsak dan je prišel k trgovcu pismo noša z drobnim pisemcem. Zdaj je mladi mož imel svojo srečo — sto kilometrov je bilo med njima.

Učiteljski pravnik

—§ Vprašanje M. M. iz Kamene Gore, Prijopolje:

a) učenik I razreda ima slabo oceno iz računa a iz jezika i ostalih predmeta ima prelazno oceno. Da li prelazi u stariji razred ili ne?

b) učenik I razr. ima sve ocene prelazne ali iz jezika ima slabo (2) oceno. Da li prelazi u II razred ili ne?

Poznat mi je raspis o ocenjivanju daka O. n. br. 40.286/930 i Dopuna O. n. br. 3926 od 21 I 1935 god.

c) Da li se neka knjiga, dobavljena iz inostranstva preko neke naše knjižare, može samim tim smatrati da je dozvoljena od strane naših vlasti?

Odgovor: Ad a) in b) Učenec ne more prestopiti v višji razred. Ad c) Ako je knjiga dobavljena iz inozemstva potom neke naše knjižarne, se s tem še ne more smatrati, da je dovoljena od naših oblasti.

Naša gospodarska organizacija

—g Učiteljskemu domu v Mariboru je izročilo Žensko društvo v Mariboru hran. knjižico Posojilnice v Rušah z vlogo 5030 din kot vililo blagopokojne gospe Lasbacherjeve v Rušah. — Neimenovani tovariš v počastitev spomina nepozabnega tovariša in vzornika 100 din. Najiskrenejša zahvala! M. Kožuh, blagajnik.

—g Učiteljski dom v Mariboru. Ob priliki mesečnega sestanka krožka upokojenega učiteljstva v Mariboru je nabral tov. Rajšp za »Lukmanov kamen« 100 din. Skupaj je krožek daroval v ta namen 475 din. — Prav iskrena zahvala požrtvovalnim tovarišem-upokojencem! — Kožuh, blagajnik.

Učiteljska tiskarna

—t Vse šole uživajo v knjigarni Učiteljske tiskarne in v njeni podružnici v Mariboru neomejen kredit.

—t Pri plačevanju obrokov na deleže označite na položnici, da je nakazilo za deleže.

—t Dobro situirani zadružniki(ce) bodo letos podpisali še en delež pri Učiteljski tiskarni. Delež je 250 din.

—t Novi napisi za oddelke in razrede osnovnih in višjih ljudskih šol so natiskani. Napisi ustrezajo zahtevam okrožnega razpisu kraljevske banske uprave. Pri naročilih navedite koliko ima šola oddelkov osnovne in koliko oddelkov višje ljudske šole. Da se bodo čimprej udomačili po zakonu določeni izrazi, naročite napise čimprej!

—t Kmalu bodo sprejemni izpiti za sprejem v srednjo šolo. Naročite že sedaj knjižico: Dr. Kozina: Snov za sprejemni izpit v srednjo šolo. Cena 10 din. — Skupna naročila so cenejša zaradi poštne!

Sokolska društva! Pripravili smo večjo zbirko iger za odrasle — 18 knjig za 100 din. Z glasbenimi točkami 150 din. Sezite po bogati zbirki, v kateri boste našli primerne igre za člane, naraščaj in deco.

Zbirko iger za šolsko mladino — 14 knjig — nudimo šolam in mladinskim organizacijam za znizano ceno 100 din. Z glasbenimi točkami 150 din. Naročite bogato zbirko, dokler je kaj zaloge.

Poletne počitnice so bile njune. Minili so tisti dnevi, kakor lepe, kratke sanje. Prišel je dan, ko je vlak odpeljal učiteljico nazaj v njeno vas, sto kilometrov od njenega moža.

Pred Božičem se je vrnila. Zunaj je bilo mrzlo, nič več nisva s trgovcem posedala na klopci pred hišo. Nažgal sem si cigareto in obiskal prijatelja v trgovini.

»Novica!« me je pozdravil. »Hčerko sem dobil.«

Nisem vedel, kaj naj bi mu odgovoril. Zdi se mi, da je ob takšnih prilikah vsaka beseda nepravilno izgovorjena. Vendar sem se nasmehnil in spregovoril:

»Sreča! Veselim se s teboj, prijatelj!«

»Žalostna sreča,« je zašepetal in povsili glavo. »Čez šest tednov mora žena nazaj v službo. Njene prošnje za premetitev še niso rešili...«

Od takrat je trgovčeva hčerka zame žalostna sreča. Še danes ne vem, kakšno ime so dekletcu prav za prav vzdeli pri krstu. Kmalu je morala mlada mati nazaj v vas, sto kilometrov proč od svojega moža in svojega prvega otroka.

»Kam bi z detetom?« je zajokala pred odhodom. »Dvajset kilometrov od postaje je moja šola. Zunaj je štiri in dvajset stopinj mraza, zmrznilo bi mi dete na poti. Dopoldne in popoldne učim — kdo naj mi čuva hčerko?«

Tako je žalostna sreča ostala v hiši, kjer jo daleč proč od matere neguje trgovčeva ostarela mati, kolikor pač more in zna s svojimi zlomljenimi močmi. Sleherno jutro drhti zdolaj, pod mojo sobo njen drobnji jok, ki me reže v mozeg, če ga zaslišim. Zato raje ostanem v svoji sobi, ujet med štiri stene, po katerih se preliva sončna luč, in ugibam, kje je fisto dobro srce, ki bo napisalo srečo na prošnjo mlade matere, na list belega papirja, ki pozabljen leži nekje na prašni mizi, v kupu prošnjih pisem, obteženih z mrzlim kannom.